

Cover Page



Universiteit Leiden



The handle <http://hdl.handle.net/1887/25254> holds various files of this Leiden University dissertation

Author: Klumper, Willem Maarten

Title: De effects-based approach to operations in Afghanistan : meten van het onmeetbare

Issue Date: 2014-04-16

3

Methode van onderzoek

3.1 Onderzoeksstrategie

Zodra duidelijk is wat het doel is van het onderzoek en welke onderzoeksvragen beantwoord moeten worden, kan worden begonnen met het ontwikkelen van een onderzoeksstrategie. Deze strategie wordt ontwikkeld om richting en structuur te geven aan het verzamelen van informatie die nodig is om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Bryman geeft in dit verband aan, dat met een onderzoeksstrategie wordt bedoeld: “[...] *a general orientation to the conduct of social research.*”¹⁸⁰

Aangezien specifiek wordt gekeken naar de toepassing van EBAO in de (complexe) ISAF-operatie en de wijze waarop procedures en doctrines worden uitgevoerd is de casestudy-methode een geschikte methode voor dit onderzoek.¹⁸¹ Morris en Wood vullen aan dat casestudies vooral worden gebruikt wanneer het van belang is om een goed begrip te krijgen van de context waarbinnen het onderzoek wordt uitgevoerd en de processen die worden doorlopen.¹⁸² Dit sluit goed aan bij de vraagstelling van dit onderzoek, aangezien wordt onderzocht hoe de ontworpen processen van EBAO zich gedragen in de complexe realiteit van ISAF. De beschrijving van Yin over de toepassingsmogelijkheden van de casestudy onderschrijft de keuze voor deze methode. Een casestudy is volgens Yin vooral geschikt als wordt gezocht naar het ‘hoe’ en ‘waarom’ in relatie tot het object van onderzoek. Daarnaast stelt Yin nog een tweetal voorwaarden aan het onderzoek die pleiten voor de keuze van de casestudy-methode. Ten eerste dienen het onderzoek en de dataverzameling betrekking te hebben op recente gebeurtenissen, en ten tweede dient het onderzoek niet bedoeld te zijn om gedragingen te controleren, zoals dat in experimenten wel gebeurt. Volgens Yin is onder deze voorwaarden de casestudy een geschikte onderzoeksstrategie.¹⁸³

Vervolgens maakt Yin onderscheid tussen vier verschillende manieren om casestudies vorm te geven: het *holistische single-case design*, het *holistische multiple-case design*, het *embedded single-case design* en het *embedded multiple-case design*. Deze vier categorieën ontstaan langs twee assen: het aantal cases dat wordt bestudeerd enerzijds en het aantal bij het onderzoek betrokken objecten voor analyse anderzijds. Yin geeft aan, dat er

180 Bryman, A., “Social Research Methods”, Oxford University Press, 3rd edition, 2008, p.21-23.

181 Stake, R.E., “The art of case study research”, Sage Publications, London, 1995.

182 Morris, T., Wood, S., “Testing the survey method: continuity and change in British industrial relations”, in *Work Employment and Society*, 5:2, 1991, p. 259–282.

183 Yin, R.K., “Case Study Research; Design and Methods”, 3rd Edition, Sage Publications, London, 2003, p. 1–15.

vijf overwegingen kunnen zijn om te kiezen voor een enkelvoudige case: “[...] *the single-case design is eminently justifiable under certain conditions – when the case represents (a) a critical test of existing theory, (b) a rare or unique circumstance, or (c) a representative or typical case or when the case serves a (d) revelatory or (e) longitudinal purpose.*”¹⁸⁴ In dit onderzoek wordt een het ontwerp van EBAO getoetst aan de praktijk. Dit vindt plaats in een unieke en representatieve omstandigheid die zich niet vaak voordoet (de missie van ISAF) en is bedoeld om kennis op te doen over de wijze waarop EBAO in de praktijk werkt om vervolgens ook uitspraken te kunnen doen over de werking van EBAO op de langere termijn. Hiermee is aan alle vijf overwegingen die door Yin worden genoemd, voldaan om de keuze van een single case te kunnen rechtvaardigen. De tweede as die Yin noemt is het aantal objecten voor analyse. Het object van analyse is de toepassing van EBAO binnen de case van ISAF, dat wil zeggen niet een onderdeel van ISAF maar ISAF als geheel. De overwegingen op beide dimensies leiden tot de keuze voor een ontwerp van een enkelvoudig holistisch design voor de *casestudy*.

De keuze om ISAF als casus voor dit onderzoek te nemen, lag voor de hand. Belangrijkste argument was dat ISAF het eerste en voorlopig enige voorbeeld is van een praktische toepassing van de *Comprehensive Approach* en EBAO. Bovendien was er binnen ISAF sprake van Nederlandse betrokkenheid, met name in de zuidelijke regio van Afghanistan (Kandahar en Tarin Kowt) en in Kabul. Aangezien het onderzoek heeft plaatsgevonden op initiatief van het ministerie van Defensie (met name op initiatief van de Koninklijke Luchtmacht) en werd uitgevoerd door personeel van Defensie, was het verkrijgen van toegang tot de militaire componenten van de operatie in Den Haag, Brussel, Brunssum, Kabul en Kandahar, met als doel data te kunnen verzamelen, niet erg problematisch.

3.2 Dataverzameling

In dit onderzoek is EBAO onderzocht op verschillende niveaus van *Command and Control* in een militaire organisatie: het politieke, het militair-strategische respectievelijk het operationele niveau. Oorspronkelijk is het de bedoeling geweest om het tactische niveau ook bij het onderzoek te betrekken. Eenmaal in Afghanistan werd duidelijk dat operationele omstandigheden ter plaatse het niet mogelijk maakte om naar Tarin Kowt (Uruzgan) af te reizen. Hierdoor hebben de geplande interviews aldaar geen doorgang kunnen vinden. Op dat moment is besloten om het tactische niveau niet verder te bij het onderzoek te

¹⁸⁴ Yin, 2003, p. 39–46.

betrekken en de werking van EBAO in de praktijk te concentreren op het politieke, het militair-strategische en het operationele niveau.

De verschillende niveaus spelen allemaal een andere rol in het bereiken van de einddoelen, maar ze vullen elkaar wel aan (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1 Niveaus van militaire *Command and Control* en hun activiteiten¹⁸⁵

Niveau	Omschrijving activiteit
Political level (Grand Strategy)	The art of coordinating the development and use of the instruments of national power to achieve national security objectives.
Military Strategical level	The art and science of coordinating the development, deployment, and employment of military forces to achieve national security objectives. The strategic level of war addresses the issues of WHY and WITH WHAT we will fight and WHY the enemy fights against us
Operational level	The art and science of planning, orchestrating, and directing military campaigns within a theater of operations to achieve national security objectives. The operational level of war determines WHAT we will attack, with WHAT strategy, in WHAT order, and for WHAT duration.
Tactical level	The art and science of employing forces on the battlefield to achieve national security objectives. The tactical level of war deals with HOW we fight.

Juist vanwege de verschillende rollen die de niveaus spelen bij het bereiken van het einddoel, is het onderzoek in drie aparte onderzoeksprojecten opgedeeld. EBAO is daardoor als centraal onderzoeksobject door middel van drie onderzoeksprojecten benaderd, ieder met eigen bronnen van informatie. Vanuit het perspectief van multilevel research, zoals Goldenberg en Soeters dat beschrijven, is EBAO op te vatten als een variabele die de verschillende niveaus van onderzoek met elkaar verbindt.¹⁸⁶ Yin geeft aan dat door deze manier van benaderen de casestudy is op te vatten als *nonconvergence of multiple sources of evidence*. In ieder onderzoeksproject is bovendien gebruik gemaakt van verscheidene methoden van dataverzameling, zodat hier tevens sprake is van *convergence of multiple data sources*.¹⁸⁷ De combinatie van verscheidene methoden van dataverzameling met aparte onderzoeken levert het voordeel op van triangulatie, te weten, in de woorden van Yin: “[...] *the most*

185 Drew, D.M., Snow, D.M., 2006, p. 13–27; AFDD 2, “Operations and Organization”, US Airforce Doctrine Document, 2006, p. 4–5.

186 Goldenberg, I., Soeters, J.M.M.L. (forthcoming), “Multilevel Analysis: The Examination of Hierarchical Data in Military Research”, in: Soeters, J.M.M.L., Shields, P., and Rietjens, S.J.H. (eds.), “Routledge Handbook on Research Methods in Military Studies”, Abingdon: Routledge.

187 Yin, 2003, p. 83–108.

important advantage presented by using multiple sources of evidence is the development of converging lines of inquiry, a process of triangulation [...].¹⁸⁸ Volgens Swanborn heeft triangulatie ook als voordeel dat het in positieve zin bijdraagt aan de interne validiteit van de verzamelde onderzoeksgegevens.¹⁸⁹ Zowel de door Yin als de door Swanborn gesignaleerde voordelen van een brede dataverzameling met een gunstige interne validiteit zijn van belang wanneer er een integraal beeld verkregen dient te worden van het onderzoeksobject.¹⁹⁰

Bij de keuze van een bepaalde methode van dataverzameling, gelet op de voordelen die methode biedt, dient de onderzoeker ook rekening te houden met nadelen. Gummesson¹⁹¹ geeft in dit verband aan, dat de externe validiteit van de resultaten onder druk kan komen te staan doordat er een (te) klein aantal cases wordt gebruikt. In dat geval kan het problematisch zijn om op grond van die resultaten uitspraken te doen over een groter geheel of vergelijkbare cases. Ondanks het feit dat in dit onderzoek sprake is van één case, i.c. de ISAF-operatie, zijn de resultaten gebaseerd op observaties die zijn gemaakt vanuit verscheidene methoden van dataverzameling, waardoor bezwaren ten aanzien van externe validiteit kleiner worden, aldus George en Bennett, maar niet geheel kunnen worden weggenomen.¹⁹² In het geval van crisisinterventie in een internationale context zal er zelden sprake zijn van gelijke omstandigheden. Dat betekent dat het niet waarschijnlijk is dat de omstandigheden die zich tijdens ISAF hebben voorgedaan in de toekomst opnieuw worden aangetroffen. Het gevolg hiervan is dat voor dit onderzoek het bezwaar van externe validiteit niet geheel kan worden weggenomen. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen niet zondermeer worden gegeneraliseerd naar alle toekomstige crisisinterventies, tenzij bij die crisisinterventie eveneens wordt uitgegaan van het gebruik van de *Comprehensive Approach* en EBAO om tot een gewenste endstate te komen. Als in dat geval dezelfde doctrine wordt gebruikt met dezelfde procedures en samenwerkingsvormen dan is het reëel te verwachten dat zich in die situatie dezelfde problematiek zal voordoen als bij ISAF. In dat geval zal er wel sprake zijn van externe validiteit.¹⁹³

188 Yin, 2003, p. 98.

189 Swanborn, P.G., "Methoden van sociaalwetenschappelijk onderzoek", Uitgeverij Boom, Mepel, 1987, p. 332–337.

190 Swanborn, 1987, p. 185.

191 Gummesson, E., "Qualitative methods in management research", Sage Publications, Newbury Park, 1991.

192 George, A.L, Bennett, A., "Case Studies and Theory Development in the Social Sciences", Belfer Center for Science and International Affairs, MIT Press, Cambridge Massachusetts, 2005, p. 22–34.

193 Bryman, A., "Social Research Methods", Oxford University Press, 4th edition, 2012, p. 69-70.

Voor dit onderzoek zijn vanuit de centrale onderzoeksvraag drie onderzoeksvragen afgeleid.¹⁹⁴ De eerste twee afgeleide onderzoeksvragen dienen beantwoord te worden op basis van uit het veld te verzamelen informatie. De laatste wordt beantwoord na analyse van de verzamelde data, door de uitkomst van die analyse te relateren aan de kennis die aanwezig is in de literatuur. Voor de eerste twee onderzoeksvragen is het daarom van belang te bepalen welke methoden voor dataverzameling leiden tot een zo goed mogelijke beantwoording van de vraag. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de beschikbaarheid en toegankelijkheid van databronnen. De voor het onderzoek benodigde gegevens zijn op de drie genoemde niveaus verzameld door middel van interviews, deskresearch en observaties in het veld (zie tabel 3.2).

Tabel 3.2 Onderzoeksvragen, databronnen en methoden van dataverzameling

Centrale onderzoeksvraag		
In hoeverre wordt het ontwerp van EBAO daadwerkelijk gerealiseerd in ISAF operaties in Afghanistan en hoe kunnen eventuele afwijkingen worden verklaard?		
Afgeleide onderzoeksvraag	Databronnen	Methode van dataverzameling
1. Hoe is EBAO ontworpen?	- Beleidsdocumenten - Doctrine - Literatuur	- Deskresearch
2. Hoe wordt EBAO gerealiseerd in de praktijk?	- Ministeries van Defensie, Buitenlandse zaken inclusief Ontwikkelingssamenwerking - NAVO-hoofdkwartieren - ISAF-hoofdkwartieren (zowel 'out of theater' als 'in theater')	- Deskresearch - Veldonderzoek door middel van interviews en observaties
3. Welke afwijkingen tussen ontwerp en realisatie kunnen worden geconstateerd en hoe kunnen deze afwijkingen worden verklaard?	- Uitkomsten van de onderzoeksvragen 1 en 2.	- Vergelijking van verzamelde informatie voor beantwoording van de onderzoeksvragen 1 en 2

Deskresearch

De deskresearch-methode staat voor het gedeelte van het onderzoek waarbij de onderzoeker letterlijk zijn onderzoek uitvoert van achter zijn bureau. Over het algemeen wordt deskresearch omschreven als het werken met secundaire gegevens, die zowel kwantitatief als kwalitatief van aard kunnen zijn en in verschillende vormen kunnen zijn vastgelegd.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Zie paragraaf 1.9.

¹⁹⁵ Hakim, C., "Research design: Successful Designs for Social and Economic Research", Routledge, London, 2000; Robson, C., "Real World Research", Blackwell, Oxford, 2002.

Daarnaast is een onderverdeling te maken in het werken met ruwe of met gecompileerde gegevens.¹⁹⁶ Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van schriftelijke kwalitatieve gegevens, en dan vooral in de vorm van ruwe gegevens. Dat wil zeggen dat zo min mogelijk gebruik is gemaakt van gecompileerde gegevens in de vorm van bewerkte documenten of samenvattingen. Hierdoor zijn de verzamelde gegevens dicht bij het object van onderzoek gebleven en is de kans op vertekening door subjectieve interpretaties zo klein mogelijk gehouden. Voor het verzamelen van relevante documenten werd onder meer gebruik gemaakt van het internet, van bibliotheken en van contacten van de onderzoeker in de organisatie zelf, dat wil zeggen bij de Nederlandse defensieorganisatie en bij NAVO.

Om te voorkomen dat te veel en niet-relevante gegevens werden verzameld, is gezocht naar documenten die als kenmerken hebben (a) dat zij de *Comprehensive Approach* beschrijven, en (b) dat zij betrekking hebben op zowel de inhoudelijke als de procesmatige kant van EBAO. Door de te raadplegen documenten strikt te selecteren aan de hand van deze beide kenmerken, is een nadeel van het gebruiken van secundaire gegevens, zoals door Denscombe beschreven, voorkomen. Denscombe waarschuwt dat secundaire gegevens verzameld kunnen zijn voor een specifiek doel en dat dit doel kan verschillen van de doelstellingen van het onderzoek en de onderzoeksvragen.¹⁹⁷ In dat geval kan geraadpleegd bestaand onderzoek tot een onjuiste conclusie voeren.

De deskresearch heeft informatie opgeleverd over de manier waarop EBAO verondersteld wordt tot resultaten te leiden. In de militaire organisatie wordt deze informatie vaak verwerkt in doctrinepublicaties. Voor deze studie werd veel gebruik gemaakt van deze doctrines, waaruit enerzijds kan worden afgeleid hoe EBAO zich recentelijk heeft ontwikkeld, en anderzijds welke processen (zoals *knowledge development, planning, execution, assessment* en *adjustment*) voor een juiste toepassing van EBAO van belang zijn. Door vervolgens dit beeld te vergelijken met de toepassing van EBAO in de situatie van ISAF, kunnen conclusies worden getrokken over de manier waarop de theorie en de praktijk van EBAO met elkaar overeenstemmen en welke aspecten zowel in de theorie als in de praktijk van EBAO nadere aandacht verdienen.

196 Kervin, J.B., "Methods for Business Research", 2nd edition, Harper Collins, New York, 1999.

197 Denscombe, M., "The Good Research Guide", Open University Press, Buckingham, 1998.

Interviews

Het doel van het veldonderzoek is om nieuwe gegevens te verkrijgen over de werking van EBAO. Daarom zijn de door middel van deskresearch verzamelde data aangevuld met gegevens afkomstig van respondenten die daadwerkelijk ervaring hebben met het toepassen van EBAO in de praktijk. Om zo dicht mogelijk bij de praktijk van EBAO te komen, is gezocht naar respondenten die in hun dagelijks werk met EBAO in ISAF te maken hebben. In het veldonderzoek is daar op ingespeeld door ter plaatse interviews af te nemen.

Voor de interviews die in het veldonderzoek zijn gehouden, is van te voren een lijst gemaakt van onderwerpen die in een interview ter sprake moesten komen. Het gaat hierbij om aspecten van EBAO die naar voren zijn gekomen uit de resultaten van de deskresearch en de literatuurstudie. Dit zijn de aspecten van EBAO zoals deze bedoeld is te functioneren. Verder is een interviewprotocol¹⁹⁸ ontwikkeld om alle interviews zoveel mogelijk te standaardiseren. Dit is van belang omdat in Afghanistan is gewerkt met verscheidene interviewers om de beperkte tijd voor onderzoek ter plaatse (Kabul en Kandahar) zo goed mogelijk te benutten. Het protocol dient de vergelijkbaarheid van de verzamelde gegevens te garanderen.

Als respondenten zijn gekozen personen die zowel in de NAVO-organisatie als daarbuiten posities bekleden die door de aard van hun functie direct te maken hebben met EBAO. Er is op gelet dat uit alle niveaus van *Command and Control* van de NAVO-structuur respondenten vertegenwoordigd zijn. De interviews zijn gehouden op de werklocaties (in Nederland, België en Afghanistan) en zijn, afgezien van de geplande interviews op het tactische niveau van Tarin Kowt (Uruzgan),¹⁹⁹ zonder verstoring verlopen. De interviews werden steeds ingeleid met een korte uiteenzetting van de intentie van het onderzoek en de rol die het interview daarin speelde. Ook is steeds benadrukt dat informatie geen betrekking mag hebben op operationeel geheime aspecten van de missie. Hiermee werd voorkomen dat gegeven antwoorden eventueel operationele consequenties zouden hebben voor het verloop van militaire operaties.

De gesprekken duurden gemiddeld 60 tot 120 minuten en vonden alle plaats in een prettige, open sfeer. De respondenten spraken met enthousiasme over hun werk bij de NAVO-staf in België, de Nederlandse militaire staf of bij ISAF in Afghanistan.

198 Zie bijlage 3-1.

199 Zie paragraaf 3.2.

Om de flexibiliteit van de dataverzameling te vergroten en de respondent in staat te stellen zo vrij en open mogelijk te spreken over zijn of haar ervaringen met EBAO zijn semi-structureerde interviews gehouden, een interviewtechniek die veel wordt toegepast in kwalitatief sociaalwetenschappelijk onderzoek.²⁰⁰ Voor dit semigestructureerde interview is een lijst met thema's gemaakt die heeft gediend als *interviewguide*.²⁰¹ De volgorde waarin de thema's aan de orde zijn gesteld, verschilde per gesprek.²⁰² De bedoeling hiervan was, dat de respondent zich uitgenodigd voelde om vrijelijk informatie te verstrekken en zich niet beperkt voelde door de context van de situatie waarin het gesprek plaatsvond. In het totaal zijn voor het onderzoek vierenzeventig personen geïnterviewd, verdeeld over drie onderzoeksprojecten (zie tabel 3.3).

Tabel 3.3 Totaal aantal interviews over Projecten A, B en C

Achtergrond respondenten	Project A	Project B	Project C	Totaal
Burgerfunctionaris	6	8	3	17
Militair, waarvan				
Opperofficier	3	1	1	5
Hoofdofficier	11	23	14	48
Subaltern-officier		2	2	4
Werkend voor:				
NAVO	10	32	16	58
Niet NAVO	0	2	2	4
BuZa / OS	4		1	5
Defensie	6		1	7
Niveau				
Politiek	8	2	1	11
Militair Strategisch	7			7
Operationeel ('out of theater')	5			5
Operationeel ('in theater')	0	32	19	51
Tactisch				
Nationaliteit				
Nederlands	14	13	13	40
Niet Nederlands	6	21	7	34
Totaal geïnterviewd	20	34	20	74

Observaties

Zoals eerder aangegeven in tabel 3.2 is voor de beantwoording van de tweede afgeleide onderzoeksvraag bij het verzamelen van de data ook gebruik gemaakt van observaties. Volgens Soeters en Ruffa kunnen observaties een belangrijke rol spelen in casestudies

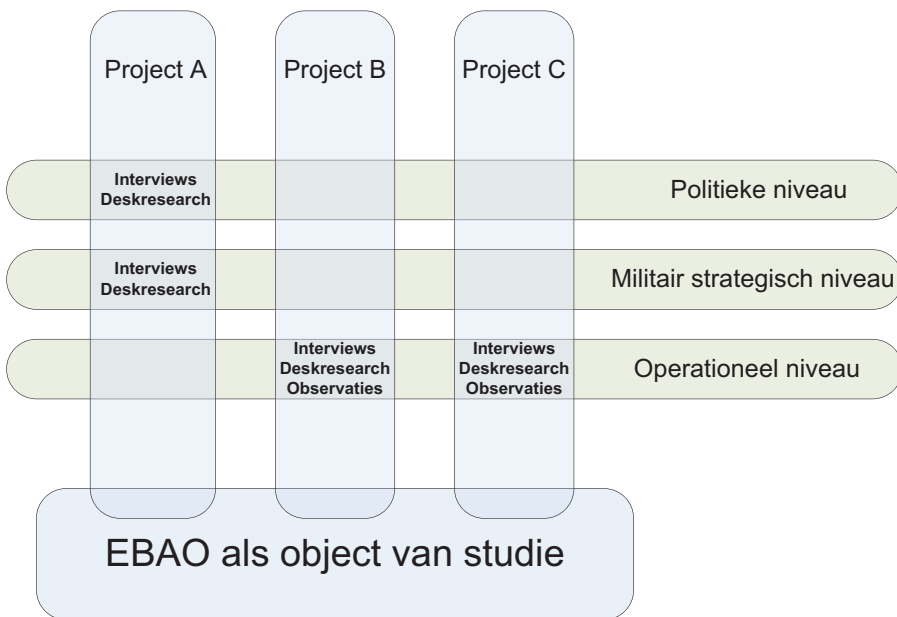
200 Bryman, 2008, p. 366-399.

201 Zie bijlage 3-2.

202 Bryman, 2008, p. 436-468.

omdat de hierdoor ondermeer de context van de case zichtbaar wordt: *“Observation is a powerful strategy of data collection because it allows for a comprehensive assessment of both ordinary routines and exceptional events.”*²⁰³ De observaties zijn vooral uitgevoerd op het operationele niveau in Afghanistan, dat wil zeggen het hoofdkwartier van ISAF in Kabul en het hoofdkwartier van het *Regional Command South* in Kandahar, gedurende de ruim twee weken dat op iedere locatie onderzoek werd gedaan. Op beide locaties is intensief gewerkt door middel van het afnemen van interviews. De fysieke aanwezigheid van de onderzoeker heeft tevens de gelegenheid geboden om, met toestemming van de betrokken personen, deel te nemen aan bijeenkomsten, vergaderingen en presentaties. Hierdoor werd het mogelijk om ook observaties te doen met betrekking tot de wijze waarop functionarissen die uit de aard van hun functie EBAO gestalte moesten geven dit in de praktijk concreet invulden.

Uit de hiervoor beschreven overwegingen omtrent dataverzameling in relatie tot de aard van de onderzoeksvragen heeft de strategie voor dit onderzoek vorm gekregen (figuur 3.1).



Figuur 3.1 Onderzoeksstrategie

203 Soeters, J.M.M.L., Ruffa, Ch. (forthcoming), “Cross-national research in the military; comparing operational styles”, in: Soeters, J.M.M.L., Shields, P. and Rietjens, S.J.H. (eds.), “Routledge Handbook on Research Methods in Military Studies”, Abingdon: Routledge.

3.3 Data-analyse

De verzamelde data zijn onderworpen aan een aantal analyses die goed passen bij kwalitatieve gegevens.²⁰⁴ De analyse van de informatie die uit de verschillende documenten is gekomen, heeft handmatig plaats gevonden. Alle documenten zijn daarbij oriënterend doorgelezen, waarna deze documenten in thema's zijn samengevat en opgeslagen in de database van *Endnote*, software voor referentiebeheer. Op het moment dat dit nodig bleek, is de database geraadpleegd en is aan de hand van de thema's waar informatie over gezocht werd, informatie uit de database betrokken.

Na afloop van de interviews zijn de relevante onderwerpen aan de hand van de interviewgide uitgeschreven, geanalyseerd en in een datamatrix opgeslagen. Het gebruik van matrices in het kader van kwalitatief sociaalwetenschappelijk onderzoek waarbij gebruik wordt gemaakt van de casestudy methode, is uitgebreid beschreven door Miles en Huberman.²⁰⁵ In dit onderzoek is gebruik gemaakt van één case waarin dezelfde gespreksthema's zijn voorgelegd aan respondenten van verschillende niveaus. Hierdoor ontstaat een matrix die door Miles en Huberman is omschreven als een *within site, conceptually clustered matrix*.²⁰⁶ In deze datamatrix, opgezet in de vorm van een Excel-spreadsheet, is de verzamelde informatie opgenomen aan de hand van de gespreksthema's opgenomen in de interviewgide zijn aangegeven. In de meest linkse kolom worden de gespreksthema's benoemd en in de kolommen rechts daarvan staan de opmerkingen van de afzonderlijke respondenten, zodanig dat per regel alle opmerkingen van alle respondenten over een specifiek thema in beeld gebracht zijn. Uit alle informatie die in een rij regel staat vermeld, is vervolgens een algemene trend vastgesteld voor dat specifieke gespreksthema. Indien door respondenten uitgesproken meningen/visies voor een specifiek thema met elkaar overeen kwamen, zodanig dat ze als identiek aan elkaar konden worden beschouwd, zijn deze geteld. Ook is gekeken naar de inhoud van visies die sterk van een algemene trend afweken, zowel in positieve als in negatieve zin.

204 Rietjens, S.J.H. (forthcoming), "Data-analysis: seeing the patterns in the fog of Civil-Military interaction", in: Soeters, J.M.M.L., Shields, P., and Rietjens, S.J.H. (eds.), "Routledge Handbook on Research Methods in Military Studies", Abingdon: Routledge.

205 Miles, M.B., Huberman, A.M., "Qualitative Data Analysis; A Sourcebook of New Methods", Sage Publications, London, Eighth Printing, 1988, p. 79 – 150.

206 Ibid, p. 110 – 114.

3.4 Kwaliteit en betrouwbaarheid

Aan wetenschappelijk onderzoek worden eisen gesteld op het vlak van interne en externe validiteit. Met interne validiteit wordt aangegeven dat daadwerkelijk wordt geobserveerd, geconstateerd en gemeten wat de onderzoeker zegt te zullen observeren, identificeren en meten.²⁰⁷ De interne validiteit wordt in dit onderzoek gewaarborgd door een strikte beschrijving van de gevolgde onderzoeksmethode in de vorm van een interviewprotocol²⁰⁸ die vooral waardevol is gebleken op het moment dat door meerdere interviewers aan het onderzoek is gewerkt. Direct na ieder interview zijn de notities uitgeschreven, geanalyseerd en verwerkt in de datamatrix.

In sommige gevallen werd een interview afgenomen door meer dan één interviewer. In deze gevallen zijn de resultaten door de interviewers onderling besproken. Volgens Guba en Lincoln, die hier spreken over *auditing*, draagt deze methodiek bij aan de betrouwbaarheid en de validiteit van het verzamelde materiaal.²⁰⁹ Deze vorm van peer-debriefing verwijst naar controle van de interpretaties van de interviewer(s), de inter-observer consistentie, waardoor verschillen in interpretatie tussen de onderzoekers onderling zo klein mogelijk worden gehouden.²¹⁰ In sommige gevallen kwam gevoelig materiaal over militaire operaties op tafel, ondanks het feit dat in de introductie voor de interviews steeds was aangegeven dat dit niet de bedoeling was. De verzamelde informatie is hier speciaal op gescreend. Dit is gedaan om zeker te stellen dat de verzamelde informatie op geen enkele wijze ongewenste effecten zou kunnen hebben op het verloop van de militaire operatie nu en in de naaste toekomst. Om deze reden zijn er tijdens de interviews ook geen audio- of video-opnames gemaakt. Tevens is hierdoor voorkomen dat respondenten zich tijdens het interview geremd zouden voelen uit angst iets te zeggen wat zij eigenlijk niet prijs mogen geven. De kwaliteit van de verzamelde informatie werd op deze manier positief beïnvloed.

207 Mason, J., "Qualitative Researching", Sage, London, 1996, p. 24.

208 Zie bijlage 3A.

209 Guba, E.G., Lincoln, Y.S., "Competing Paradigms in Qualitative Research", in N.K. Denzin and Y.S. Lincoln (eds), "Handbook of Qualitative Research", Sage, Thousand Oaks, California USA, 1994.

210 Cramer, D., "Fundamental Statistics for Social Research", Routledge, London, 1998; Douglas, E., "Qualitative Analysis; Practice and innovation", Routledge, London, 2002, p. 65.

In het literatuuronderzoek is hoofdzakelijk gewerkt met niet of zeer laag geclassificeerd materiaal uit bekende en betrouwbare bronnen.²¹¹ Daarnaast heeft het feit dat de onderzoeker actief dienend militair is eveneens een positieve invloed gehad op de interne validiteit van het onderzoek. Het heeft het gemakkelijker gemaakt om toegang te krijgen tot relevante delen van de verschillende hoofdkwartieren, om de personen te kunnen spreken die voor het onderzoek van belang waren en om de hand kunnen leggen op relevante documenten. Het is aannemelijk dat een niet-militaire onderzoeker op meer obstakels zou zijn gestuit bij een zoektocht naar relevante informatie in hoofdkwartieren waar leiding werd gegeven aan militaire operaties.²¹²

Externe validiteit heeft betrekking op de mate waarin de resultaten van dit onderzoek als universeel geldig zijn te beschouwen²¹³ en dus ook geldig zijn in andere situaties waarbij gebruik wordt gemaakt van EBAO. Voor onderzoek dat is uitgevoerd in een zeer specifieke situatie, waarin variabelen elkaar op veel mogelijke manieren beïnvloeden, is externe validiteit moeilijk te realiseren. Alhoewel het streven was gericht op een zo groot mogelijke externe validiteit, dient geconstateerd te worden dat zowel de toepassing van EBAO als de resultaten daarvan in hoge mate afhankelijk zijn van de specifieke situatie waarin de methode wordt toegepast.²¹⁴ Aan dit bezwaar tegen externe validiteit kan volgens Marshall en Rossman in ieder geval gedeeltelijk tegemoet gekomen worden door een niet-gestandaardiseerde onderzoeksmethode te hanteren.²¹⁵ Voor dit onderzoek is dat het semigestructureerde interview geweest. De onderzoeker heeft hierdoor binnen de kaders van het interview voldoende flexibiliteit gekregen om het complexe onderwerp toch te kunnen onderzoeken.²¹⁶ Soeters en Ruffa benadrukken dat desondanks voorzichtig moet worden omgegaan met de uitkomsten en dat men eigenlijk niet verder kan gaan dan te suggereren

211 Dochartaigh, N.O., "The Internet Research Handbook: A Practical Guide for Students and Researchers in the Social Sciences", Sage, London, 2002.

212 Soeters, J.M.M.L., Ruffa, Ch. (forthcoming).

213 Ghauri, P., Gronhau, K., "Research Methods in business studies: A practical guide", Pearson Education, Harlow, England, 2002.

214 Zie paragraaf 3.2.

215 C. Marshall and G.B. Rossman, "Designing Qualitative Research", 3rd Edition, Thousand Oaks, CA, 1999.

216 Mark Saunders, Philip Lewis en Adrian Thornhill, "Methoden en technieken van onderzoek", Pearson, Prentice Hill, 3rd edition, 2004, p. 264–265; R. Leidner, "Fast Food, Fast Talk: Service Work and the Routinization of Everyday Life", University of California Press, Berkeley and Los Angeles, USA, 1993, p. 238.

dat er een verband bestaat tussen de gevoerde operationele stijl en de effectiviteit daarvan.²¹⁷

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van triangulatie, ofwel het combineren van verschillende soorten data en methoden en verschillende respondenten op verschillende locaties laten vertellen over dezelfde onderwerpen. Triangulatie heeft meerdere methodologische invalshoeken. Denzin²¹⁸ en Stake²¹⁹ maken melding van vier verschillende vormen: *data source triangulation*, *investigator triangulation*, *theoretical triangulation* en *methodological triangulation*. In dit onderzoek zijn alle vier vormen van triangulatie toegepast. Dit blijkt uit de opbouw van het veldonderzoek door bijvoorbeeld steeds dezelfde onderwerpen aan te snijden op de verschillende niveaus van de *Command and Control*-organisatie van NAVO en de ISAF-missie en het uitvoeren van observaties (*data source resp. methodological triangulation*). Daarnaast werden verscheidene interviewers ingezet om de interviews af nemen en observaties ter plaatse uit te voeren (*investigator triangulation*). Bij het uitvoeren van de deskresearch is eveneens gebruik gemaakt van verschillende databronnen die hetzelfde fenomeen beschrijven (EBAO), namelijk wetenschappelijke literatuur, doctrine en beleidsdocumenten (*theoretical triangulation*). Dit komt overeen met wat Saunders (et. al.) stellen over triangulatie.²²⁰ Verder zijn de bevindingen van dit onderzoek onderwerp geweest van verschillende academische conferenties en gepresenteerd aan militaire opleidingsinstellingen, zoals de NAVO school in Duitsland (Ober Ammergau), het *CIMIC Center of Excellence* en het Instituut Defensie Leergangen (IDL) in Nederland. De toehoorders van deze presentaties waren mensen uit de praktijk van het werken met effecten in de militaire context van ISAF, en hun positieve reacties ten aanzien van de gepresenteerde bevindingen hebben eveneens bijgedragen aan de mate waarin het onderzoek extern is gevalideerd.

217 Soeters, J.M.M.L., Ruffa, Ch. (forthcoming).

218 Denzin, N., "The Research Act", Englewood Cliffs, Prentice Hall, 1984.

219 Stake, R.E., 1995.

220 Saunders (et al), 2004, p. 104.